

II. ULUSAL MİMARLIK DÖNEMİ (1940-1950)

Mimarlar

SAN 416 - CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK MİMARİSİ
Doç. Dr. Tolga BOZKURT

Albert Speer (1905-1981)

Alman mimar, 1931'de Nazi Partisi'ne (Milliyetçi Sosyalist Alman İşçi Partisi) katılmış ve Adolf Hitler'in baş mimarı ve "Alman Silahlanma Bakanı" olarak görev yapmıştır.

Savaş sonrasında, bir Nürnberg Davası sanığı olarak, 20 yıl hapse çarptırılmıştır.

A. Speer, **Yeni Alman Mimarisi**,
Neue Deutsche Baukunst,, Berlin
1942

SAN 416 - CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK MİMARİSİ
Doç. Dr. Tolga BOZKURT

YENİ ALMAN MİMARİSİ
NEUE DEUTSCHE BAUKUNST

SAN 416 - CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK MİMARISI
Doç. Dr. Tolga BOZKURT

SAN 416 - CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK MİMARİSİ
Doç. Dr. Tolga BOZKURT

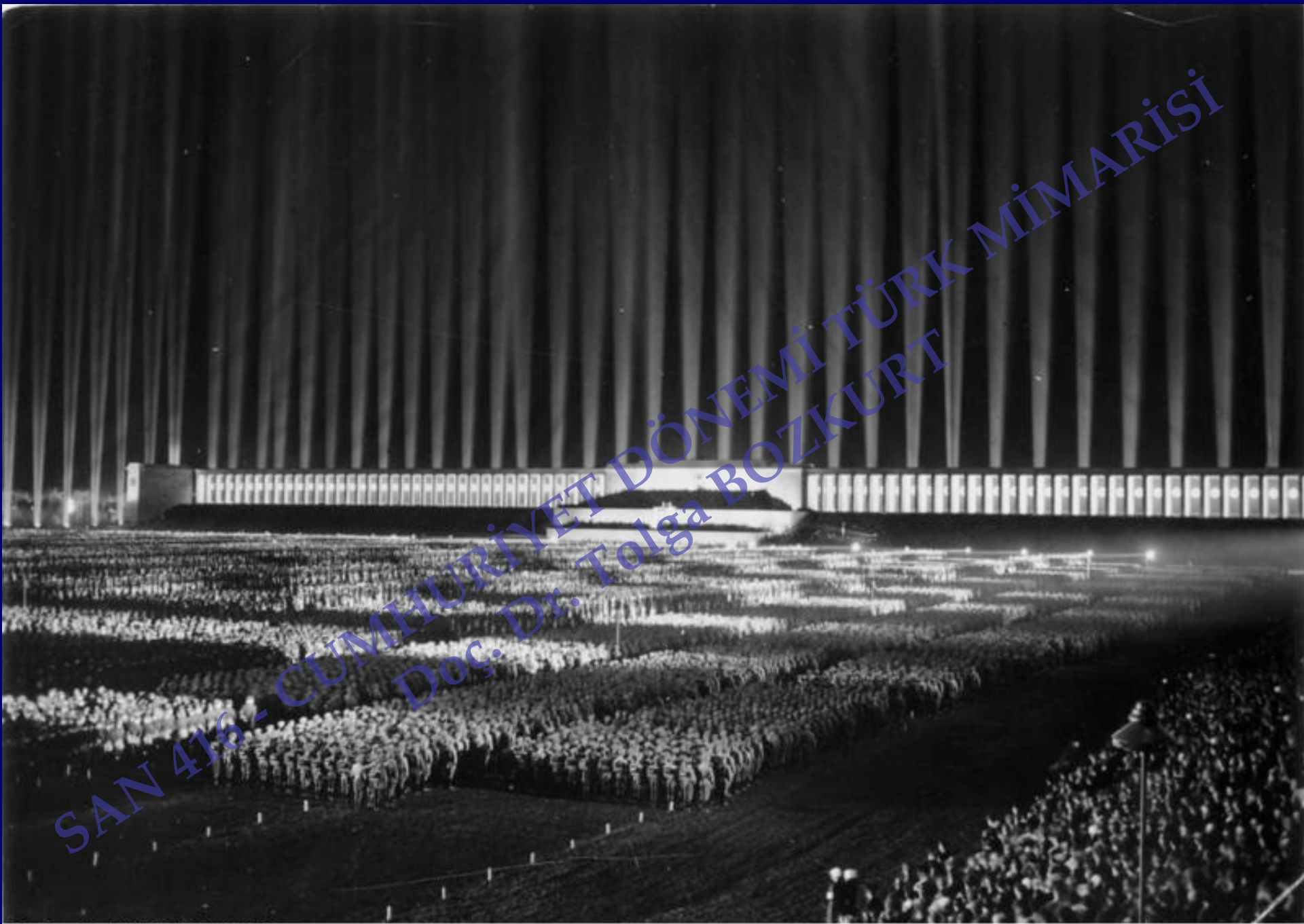

Nürnberg- Reich Chancellery (1938)

Kamu binaları, kentlerde rastgele değil, belli amaçlara göre konumlandırılıyordu. Bu amaç da, genellikle önemli binaların kentin merkezinde olmasıydı. Hitler'in kesinliği ve düzeni hedeflediği kent planlamaları, ülkenin doğuda ele geçirdiği topraklarda da hayata geçirilecek, Nazi mimarlığı böylece bir fetih göstergesine dönüşecekti. Albert Speer de, savaşın bir uzantısı olarak görülen mimariyi, "*Benim mimarlığım, gücün korkutucu bir göstergesiydi.*" şeklinde tanımlıyordu.

Nürnbreg- Zeppelin Field, ana türbin

SAN 416 - CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK MİMARİSİ
Doç. Dr. Tolga BOZKURT

Bundesarchiv, Bild 183-1982-1130-502
Foto: o.Ang. | 8. September 1936

SAN 416 - CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK MİMARİSİ
Doç. Dr. Tolga BOZKURT

1933 Eylül'ünde Hitler, Berlin Belediye Başkanı'na kentin sistematik olmadığını söyledi. 1937'de ise Albert Speer, Berlin'i yeniden şekillendirecek planları hazırlaması için oluşturulan ekibin başına getirildi. Baş mimar, göreve getirildiğinde bu planlar üzerinde zaten bir yıldır çalışıyordu. Speer'in "İnşaat Denetleyici General" unvanıyla oluşturduğu Berlin planı, Roma planlama prensiplerine dayanıyordu.

SAN 416 - CUMHURİYET DÖNEMİ
Doç. Dr. Tolga B.

Sedad Hakkı Eldem (1908 – 1988):

Çağdaş Türk mimarisinin önde gelen isimlerinden Sedat Hakkı Eldem 7 Eylül 1988'de İstanbul'da öldü. 1908 İstanbul doğumlu olan Eldem, Güzel Sanatlar Akademisi mimarlık bölümünü bitirdi (1928). Okulu birincilikle bitirdiği için kendisine verilen üç yıllık burstan yararlanarak Fransa, İngiltere ve Almanya'ya gitti; Auguste Perret, Hans Poelzig gibi mimarlarla çalıştı. 1931'de Türkiye'ye döndü ve Ankara'da, Cumhuriyet döneminin birçok önemli yapısını tasarlayan İtalyan Mimar Guilio Mongeri'nin bürosunda çalıştı. 1932'de İstanbul'a dönerek kendi bürosunu açtı, bir yandan da Güzel Sanatlar Akademisi'nde ders vermeye başladı. Buradaki öğretim üyeliği görevini, 1978'de emekli oluncaya değin sürdürdü. Sedat Hakkı Eldem, 1930'lu yıllarda Avrupa'da gelişen ve yeni kurulan Cumhuriyet'le Türkiye'de de etkili olan ulusalcılık akımları doğrultusunda, ulusal bir mimari üslup oluşturma düşüncesindeydi. Bu amaçla 1933'te Güzel Sanatlar Akademisi'nde Milli Mimari Semineri'nin düzenlemesine öncülük etti. Bu çalışmalarını, daha sonra yönetimini üstlendiği Röleve kürsüsünde de sürdürdü. Bu dönemde gelişen mimari düşünceler II. Ulusal Mimarlık üslubu adı altında dönemin tasarım ilkelerini oluşturdu.

SAİM ÜLGEN

Mezun olduğu yıl: 1938
Dipl. No. 551
(G. S. A.)

SEDAT ÇETİNTAŞ

Mezun olduğu yıl: 1918
Dipl. No. 297
(G. S. A.)

SAMI ARSEV

Mezun olduğu yıl: 1928
Dipl. No. 355
(G. S. A.)

SEDAT HAKKI ELDEM

Mezun olduğu yıl: 1928
Dipl. No. 375
(G. S. A.)

SAMIH AKKAYNAK

Mezun olduğu yıl: 1928
Dipl. No. 356
(G. S. A.)

SEDAT ERKOĞLU

Mezun olduğu yıl: 1934
Dipl. No. 461
(G. S. A.)

SAN 416 - CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK MİMARİSİ
Doç. Dr. Tolga BOZKURT

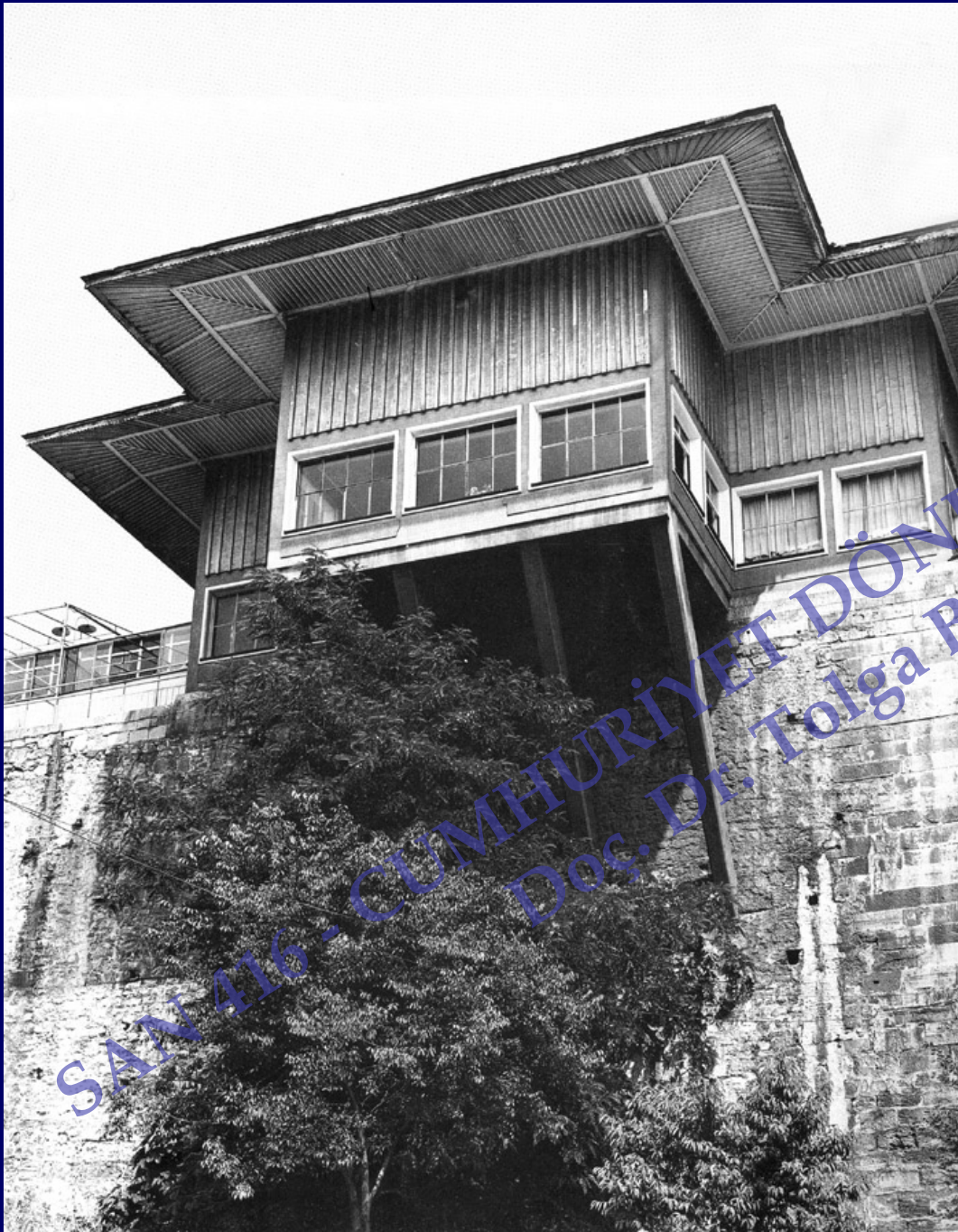
Eldem, özellikle Osmanlı dönemi evleri ve 18.-19. yy saray ve köşkleri üzerinde yaptığı çalışmalar ve klasik Osmanlı mimarisi üzerine yaptığı araştırmalarla, mimari tasarımda geleneksel motiflerin yeniden kullanılmasına öncülük edenlerden biri oldu. Tarihi yapıların korunmasıyla ilgili kuruluşlarda da çalışmalar yaptı. İstanbul’u içindeki yapılarla çok iyi tanınmasıyla ün yapmış olan Eldem 1941-1945 arasında Eski Eserleri Muhafaza Encümeni’nde, 1962-1978 arasında Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu’nda görev aldı. Ayrıca II. Dünya Savaşı’ndan sonra kurulan ve ilk genel kurul toplantısını 1948’de Lozan’da yapan Uluslararası Mimarlar Birliği’nde de Türkiye’yi temsil etti. Mimarlık alanında yaptığı çalışmalar yanında araştırmaları ve mimarlık eğitimine katkılarıyla çağdaş Türk mimarlarının en önemlilerinden biri olarak kabul edilen Sedat Hakkı Eldem’e 1982’de Sedat Simavi Vakfı Mimarlık ve Kent Planlaması Ödülü, 1983’te Kültür ve Turizm Bakanlığı Büyük Ödülü, 1986’da Uluslararası Ağa Han Mimarlık Ödülü verildi. 1988’de TMMOB Mimarlar Odası’nın I. Ulusal Mimarlık Ödülleri kapsamında büyük ödüle layık görüldü.

Gerçekleştirdiği yapılar arasında Maçka'daki Firdevs Hanım Evi (1934), Yalova Termal Oteli (1934-1937), Ankara Gümrük ve Tekel Müdürlüğü (1937-1938), Maçka'da Şark Kahvesi (1948), Emin Onat'la İstanbul Adliyesi binası(1950), Zeyrek'teki Sosyal Sigortalar Kurumu binaları (1962-1964), Vaniköy'deki Suna Kıraç yalısı ve Fındıklı'daki Akbank Genel Merkezi (1971), Hamdi Şensoy'la birlikte Taksim Atatürk Kitaplığı (1972-1974), Tarabya'da Rahmi Koç evi (1975-1980) ve Maslak'taki Alarko Holding büro binaları (1980-1988) sayılabilir.

Eldem mimarlık alanında yayımlanmış çok sayıda kitap ve yazılarıyla da mimarlık ve düşünce yaşamına katkıda bulunmuştu. Türk Evi Plan Tipleri (1954), Köşkler ve Kasırlar I-II (1968-1974), Türk Bahçeleri (1976), Sadabad (1977), İstanbul Anıları (1979), Boğaziçi Anıları (1979), Türk Evi-Osmanlı Dönemi I-II (1984-1987) başlıca yapıtlarından birkaçıdır.

1939 New York Dünya Sergisi Türk Pavyonu, S.H. Eldem

Taşlık Şark Kahvesi 1948- 1950
Maçka- İstanbul

Sedad Hakkı Eldem

SAN 416 - CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK MİMARISI
Doç. Dr. Tolga BOZKURT

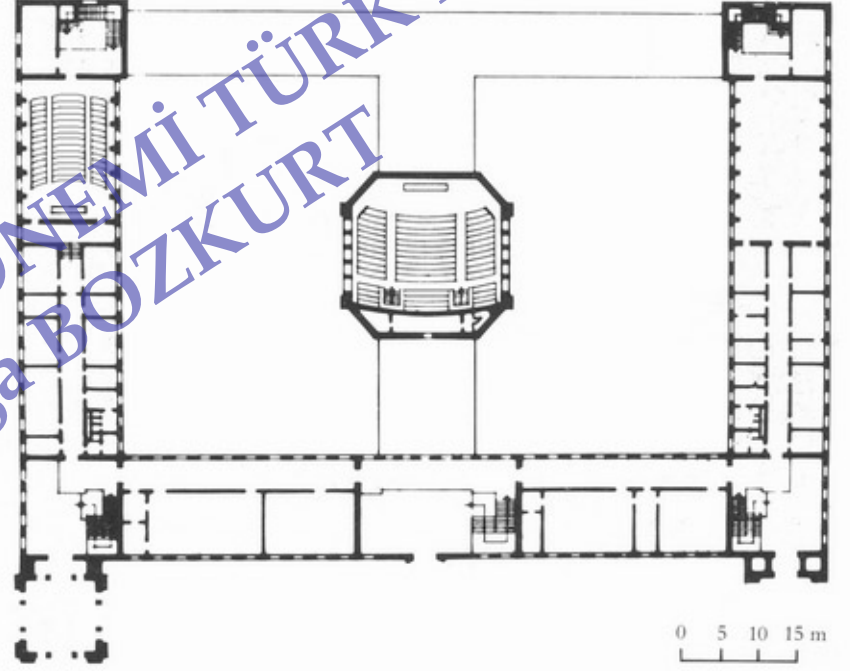
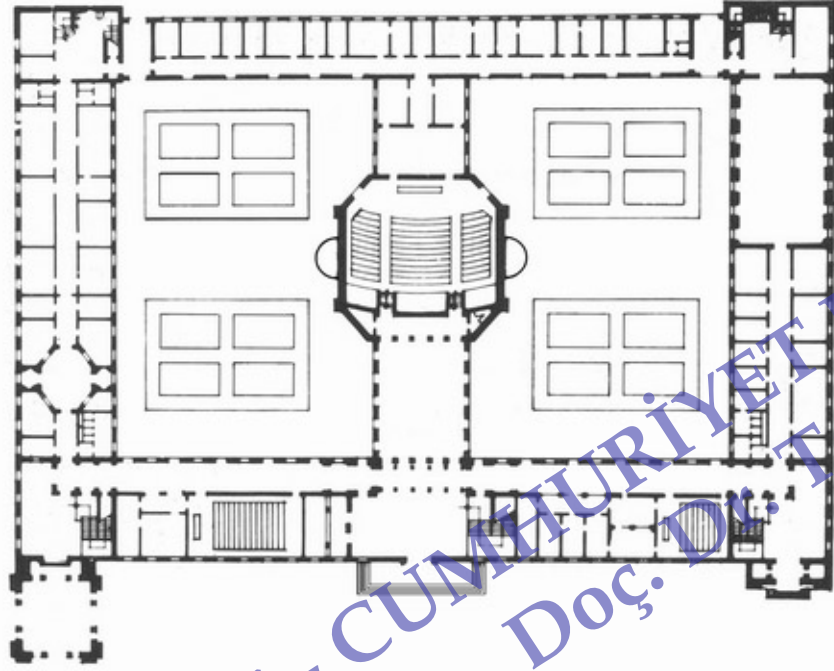

İÜ Fen- Edebiyat Fakültesi 1942- 1944 Beyazıt- İstanbul

AÜ Fen Fakültesi 1945 Beşevler- Ankara, Emin Onat , Sedad Hakkı Eldem

SAN 416 - CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK MİMARİSİ
Doç. Dr. Tolga BOZKURT

Ankara Üni. Fen Fakültesi 1943-45

SAN 416 - CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK MİMARISI
Doç. Dr. Tolga BOZKURT

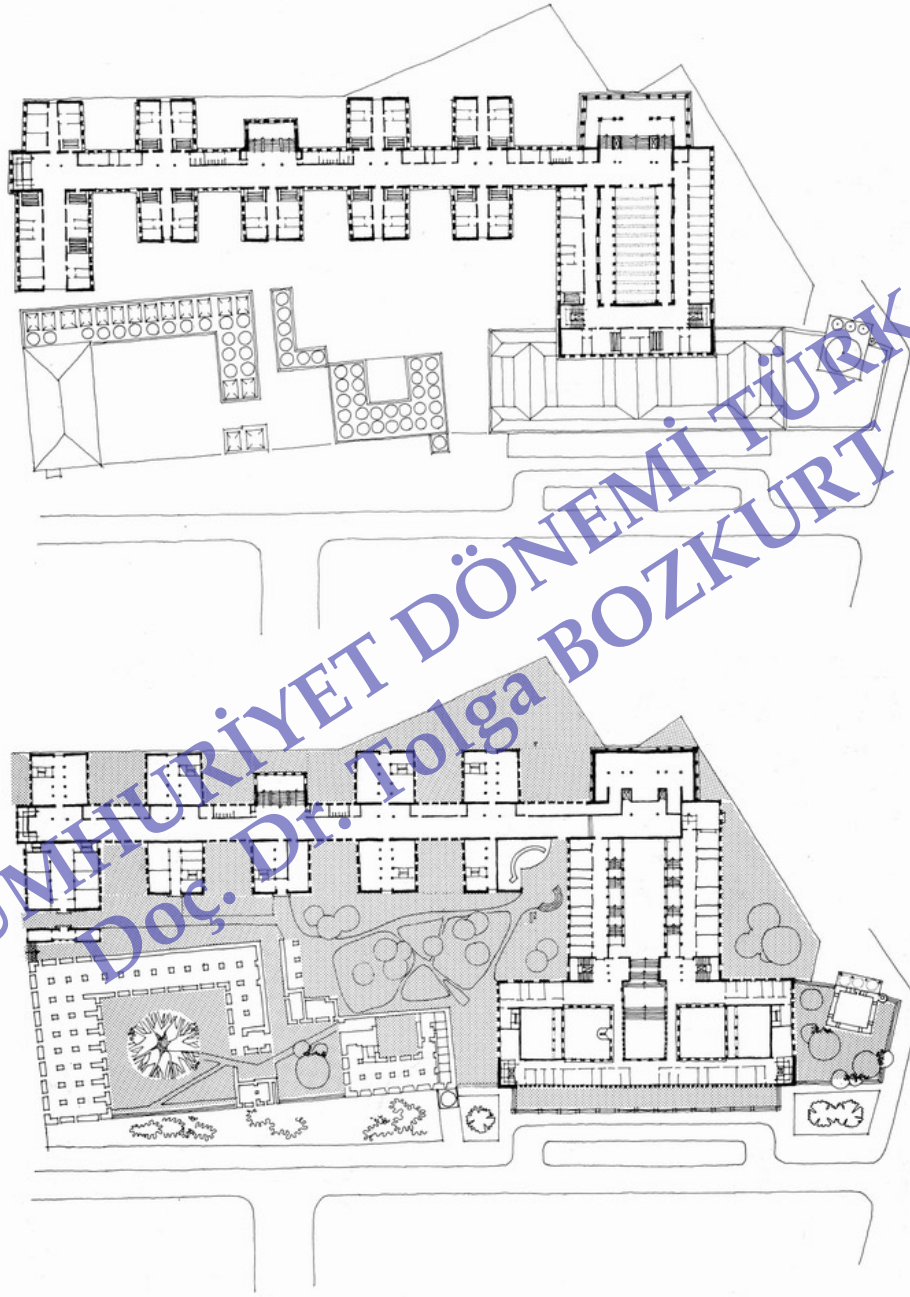

SAN 416 - CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK MİMARİSİ
Doç. Dr. Tolga BOZKURT

İstanbul Adliye Sarayı (1949), Orhan Arda ile birlikte

SAN 416 - CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK MİMARİSİ
Doç. Dr. Tolga BOZKURT

İstanbul Hilton Oteli : 1952 - 1985 Mimarlar: Skidmore, Owings and Merrill (SOM)

Türkiye'nin ilk beş yıldızlı otelidir. 1939 tarihli Prost Planı'nda Taksim-Harbiye-Maçka aksı üzerinde gerçekleştirilmesi öngörülen 2. no.lu park alanı ilk kez Hilton Oteli'nin yapımı için imara açılmıştır. 1952 de Amerikalı mimarlık grubu Skidmore, Owings and Merrill (SOM) tarafından tasarlanan yapının yerel danışmanı ve kollaboratörü Sedad Hakkı Eldem idi. İstanbul Hilton Oteli, 2. Ulusal Mimarlık Dönemi'nin kapanışını örnekleyen yapılar arasındadır. Geniş giriş katı üzerinde pilotilerle yükselen yatak katlarının prizmatik kitlesi ile oda ve balkonların cephede oluşturduğu kafes doku ve bunların oranları Türkiye'de Uluslararası Üslup'un karakteristiği olarak benimsenmiştir.

Yapı, 21x100 m boyutunda bir dikdörtgenler prizması biçiminde, toplam 258 odalı 8 yatak katı ile resepsiyon, lobi, oturma salonları ve restoranlar, yönetim, servis hacimlerini barındıran üç kattan oluşur.

Sedad hakkı Eldem, projeye iki önemli katkıda bulunmuştur. Birincisi, balo salonunun divanhane çağrışımlı haçvari planı, öteki ise girişteki uçan halı simgesini çağrıştıran dalgalı saçaktır.

Eldem ayrıca 1965'te, uygulanmayan, bir genişletme projesi hazırlamıştır. 1975'te hazırladığı otopark, dükkânlar ve ofis projesi uygulanmıştır. 1984'te gazino-şadırvan ve ek odaların yapımı ve bir sergileme merkezi eklenmiştir. 1985'te balo salonu terası altına Park Floors eklenerek oda sayısı 500'e çıkarılmıştır.

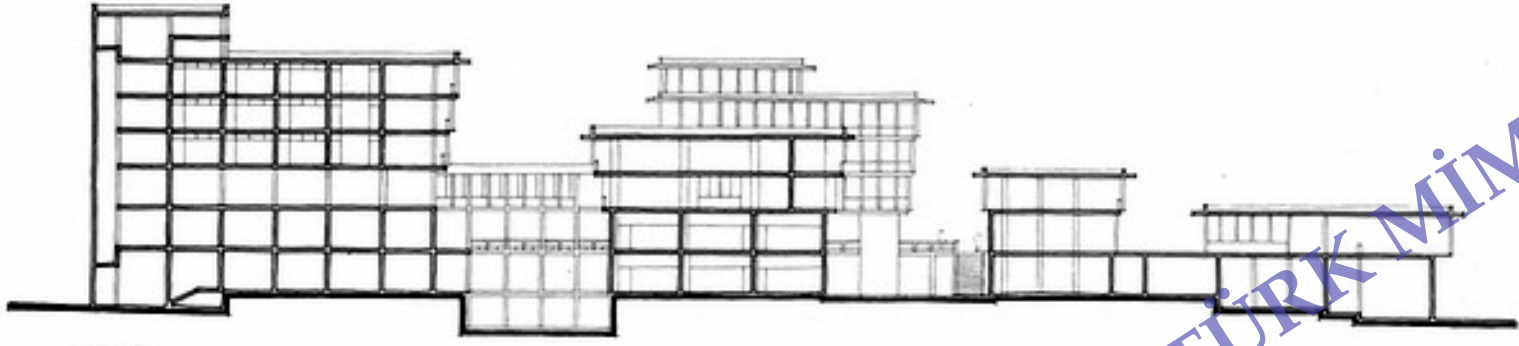
SAN 416 - CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK MİMARİSİ
Doç. Dr. Tolga BOZKURT

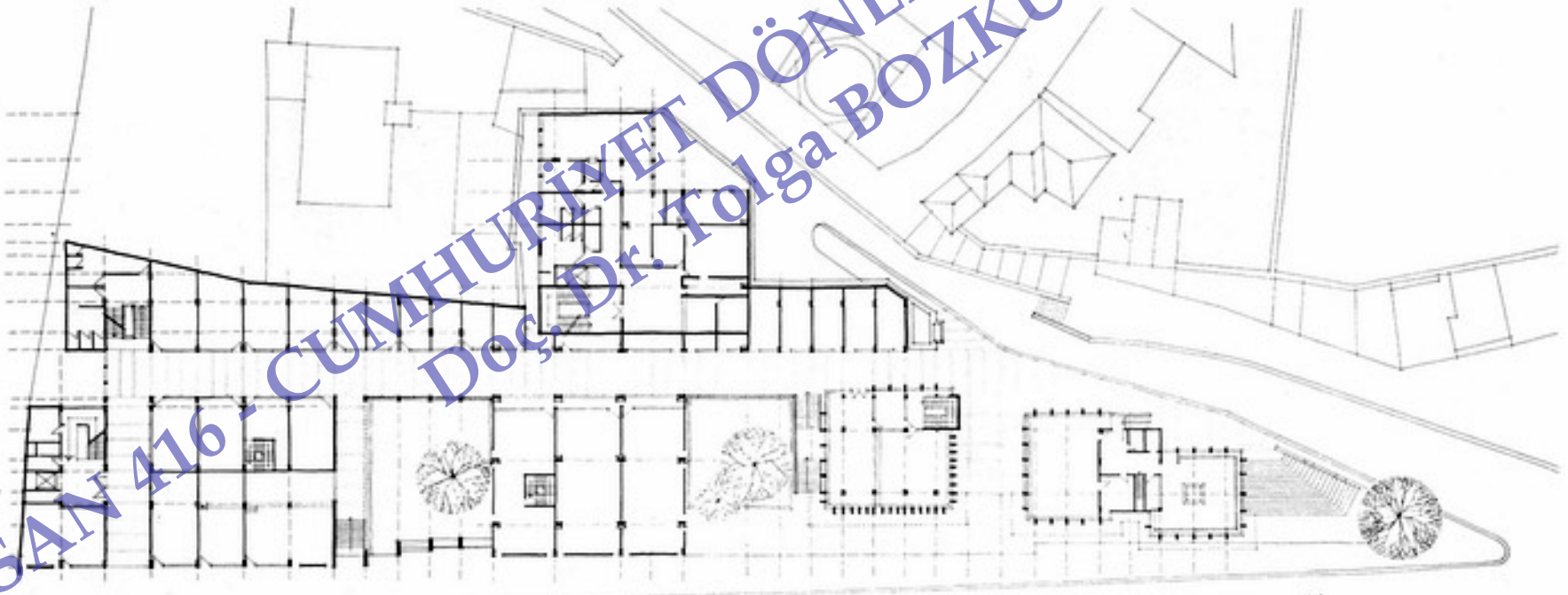
Büyükada - Rıza Derviş Villası (1956-57)

İstanbul, Zeyrek SSK Blokları (1963-1970)

Kesit

Birinci kat planı

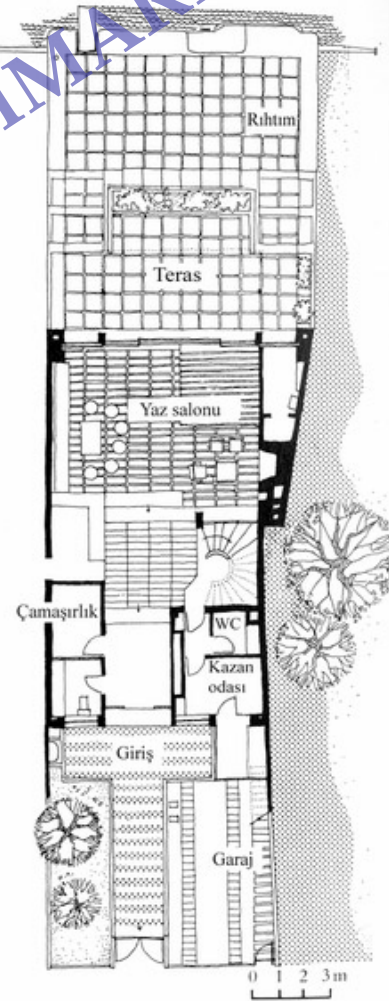
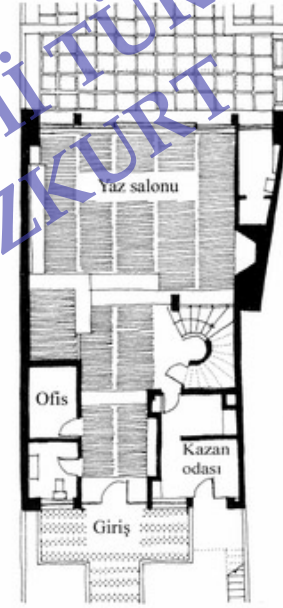
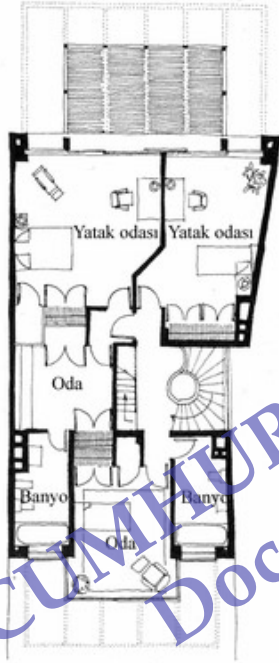
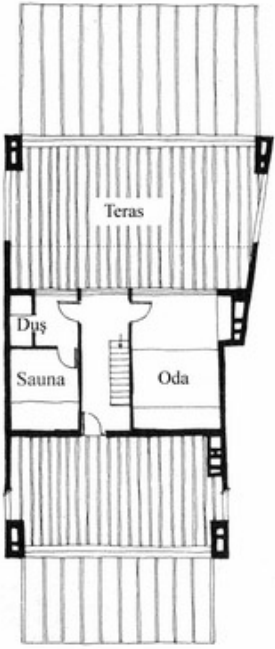

0 5 10 m

SAN 416 - CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK MİMARİSİ
Doç. Dr. Tolga BOZKURT

İstanbul-Yeniköy, Şemsettin Sirer Yalısı (1966-1967)

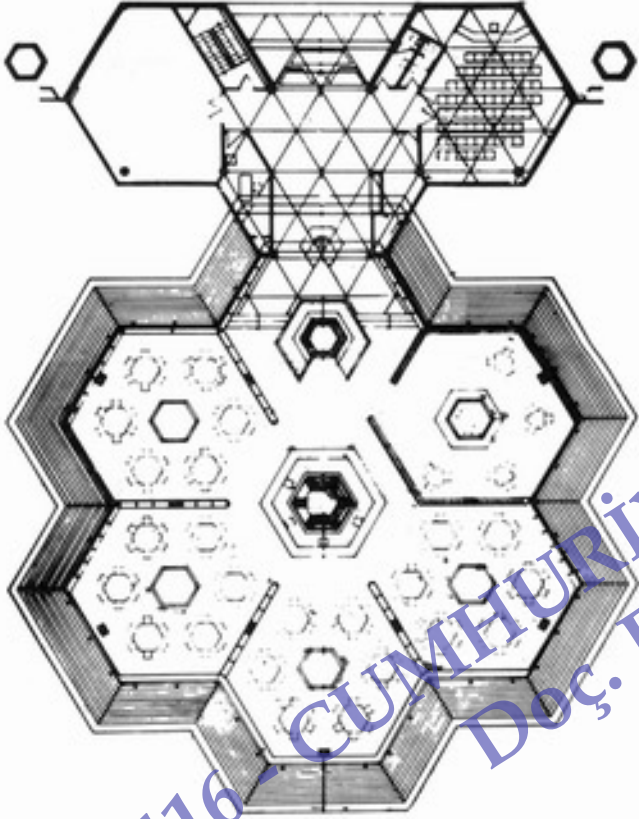
SAN 416 - CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK MİMARİSİ
Doç. Dr. Tolga BOZKURT

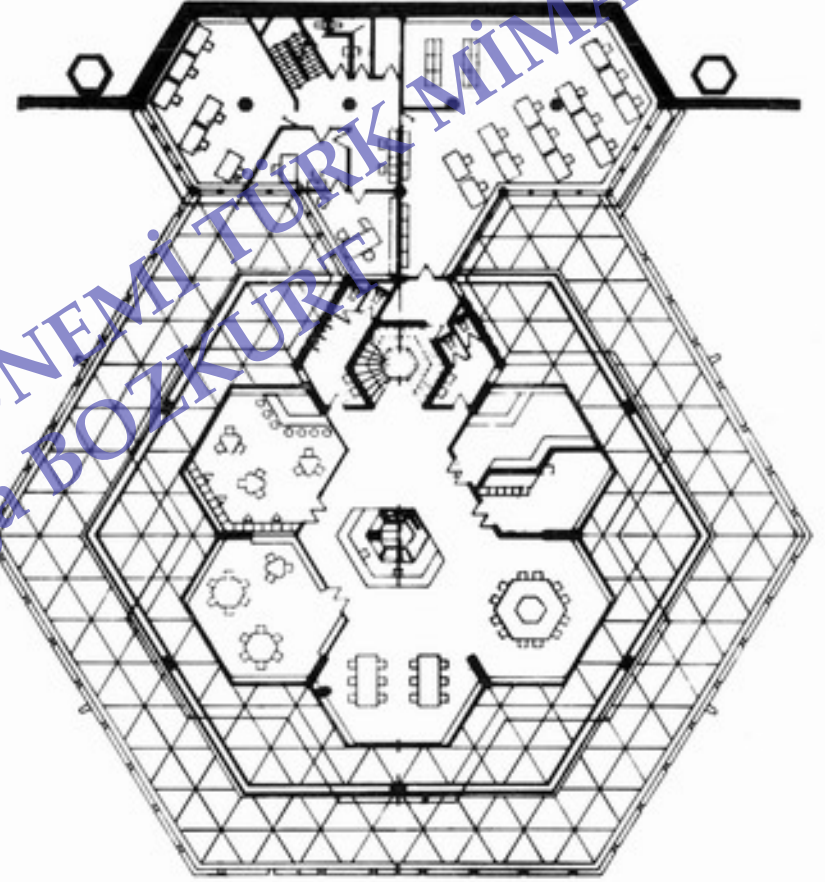
Taksim Atatürk Kitaplığı (1972)

Giriş kat planı

Üst kat planı

SAN 416 / CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK MİMARİSİ
Doç. Dr. Tolga BOZKURT

Paul Bonatz, Emin Onat ile birlikte (1955)

Kemal Ahmet Aru'nun Gümüşsuyundaki evinde

Paul Bonatz (1887 - 1956)

İlk kez 1916'da İstanbul'da yaptırılması tasarlanan Türk-Alman Dostluk Evi'nin proje yarışması için Türkiye'ye gelen Bonatz, 1942'de de Anıtkabir'in mimari proje yarışmasında seçici kurul üyesi olarak Türkiye'de bulundu.

Çanakkale Anıtı, İstanbul Radyoevi ve İstanbul Adalet Sarayı gibi yapıların proje yarışmalarında da seçici kurul üyeliği yapan mimar;

1943'te Milli Eğitim Bakanlığı'nda danışman mimarlık görevine getirildi.

1946-55 arasında da İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) Mimarlık Fakültesi'nde öğretim üyeliği yaptı, fakültenin yer aldığı Taşkışla'nın onarım çalışmalarına katıldı. Türkiye'de bulunduğu yıllarda çeşitli projeler de gerçekleştiren Bonatz, Saracoğlu Memur Evleri'nde (1945, Ankara) geleneksel Türk evini çağdaş konut gereksinimlerine uyarlamak istedi. İşlevsel olmaktan çok biçimci bir davranışla tasarlanan bu yapıları, Ankara Teknik Öğretim Müsteşarlığı Teknik Bürosu'yla birlikte planladığı Kız Teknik Öğretmen Okulu ve Erkek Teknik Öğretmen Okulu izledi.

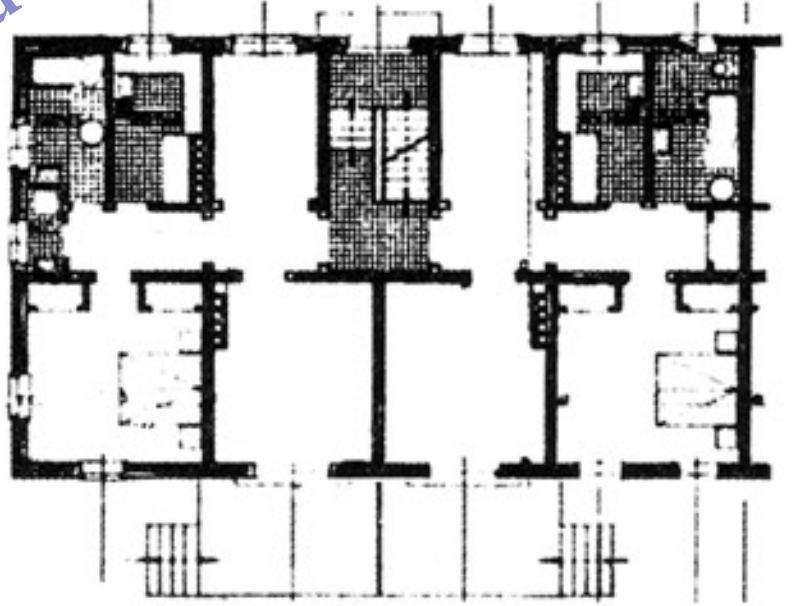
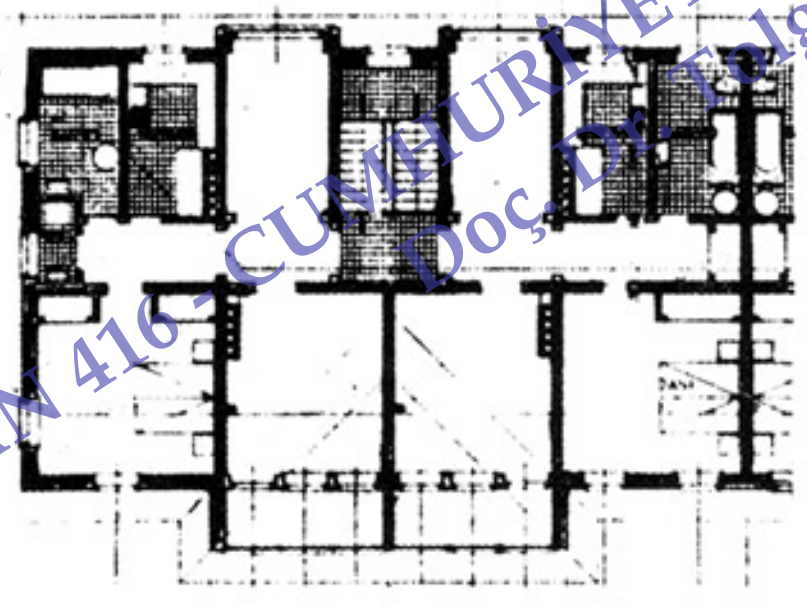
Bonatz, 1948'de Şevki Balmumcu'nun Ankara Sergievi binasını Büyük Tiyatro Binası'na çevirdi. II. Ulusal Mimarlık akımını destekleyen Bonatz'ın anıtsal mimarlığa ilişkin düşünceleri Türk mimarlar üzerinde etkili olmuştur. 1948'de Lozan'da toplanan ilk Uluslararası Mimarlar Birliği genel kurul toplantısına Türk heyetiyle birlikte katıldı; 1950'lerde Abercrombie'yle birlikte, İzmir için açılacak uluslararası planlama yarışmasının hazırlık çalışmalarında görev aldı; 1951'de İstanbul Boğazı'nda köprü kurulmasına ilişkin çalışmalara yardımcı oldu.

Stuttgart Garı (F.E. Scholer ile birlikte; 1914-1917)

Ankara - Saraçoğlu Mahallesi, 1946

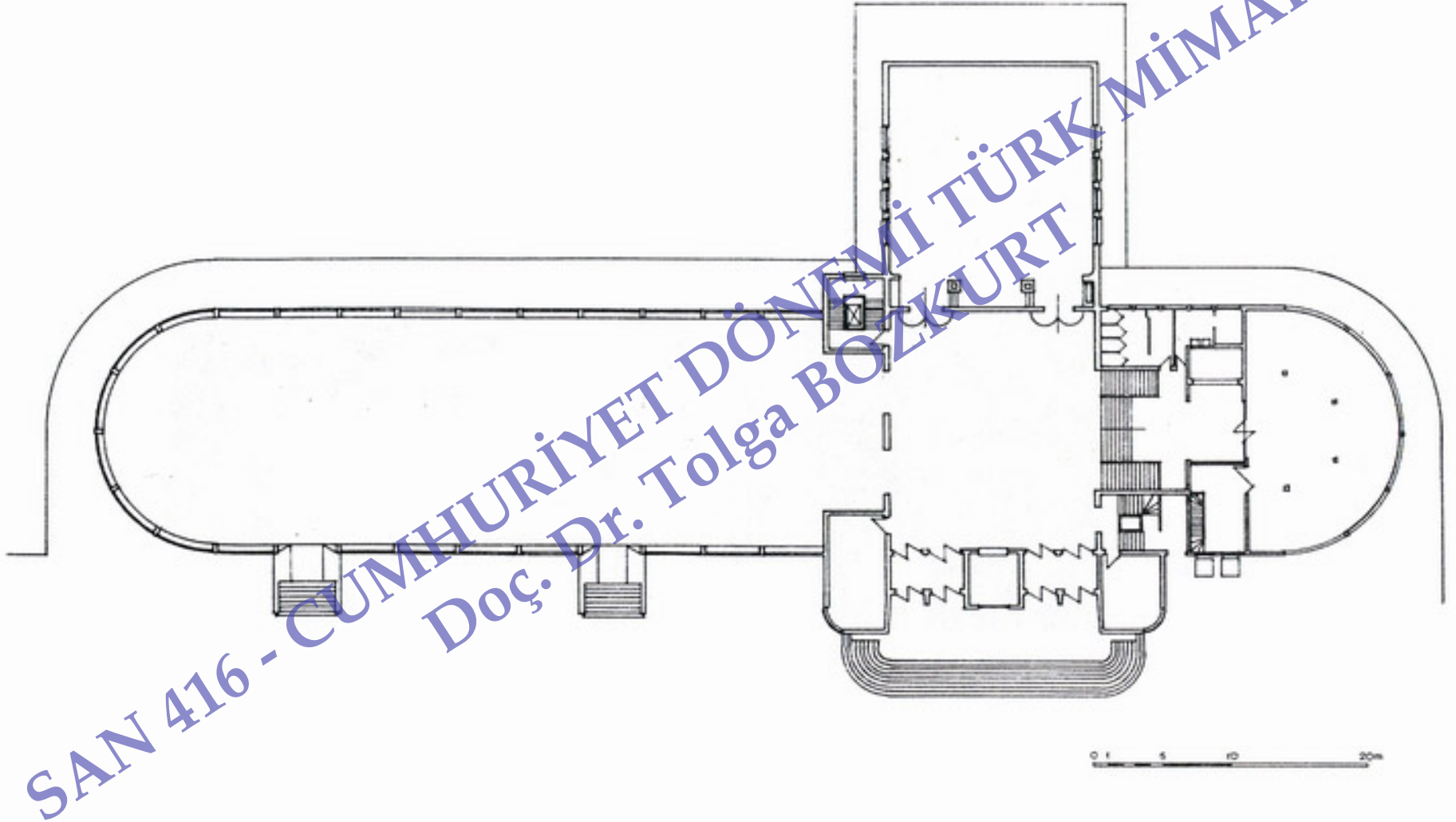

SAN 416 - CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK MİMARISI
Doç. Dr. Tolga BOZKURT

Ankara Opera Binası, 1948 (Eski Sergievi: Şevki Balmumcu 1933-1934)

SAN 416 - CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK MİMARİSİ
Doç. Dr. Tolga BOZKURT

SAN 416 - CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK MİMARISI
Doç. Dr. Tolga BOZKURT

SAN 416 - CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK MİMARİSİ
Doç. Dr. Tolga BOZKURT

İstanbul – Taşkışla (1846-1852)

SAN 416 - CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK MİMARLIĞI
DOÇ. DR. TOLGA BOZKURU

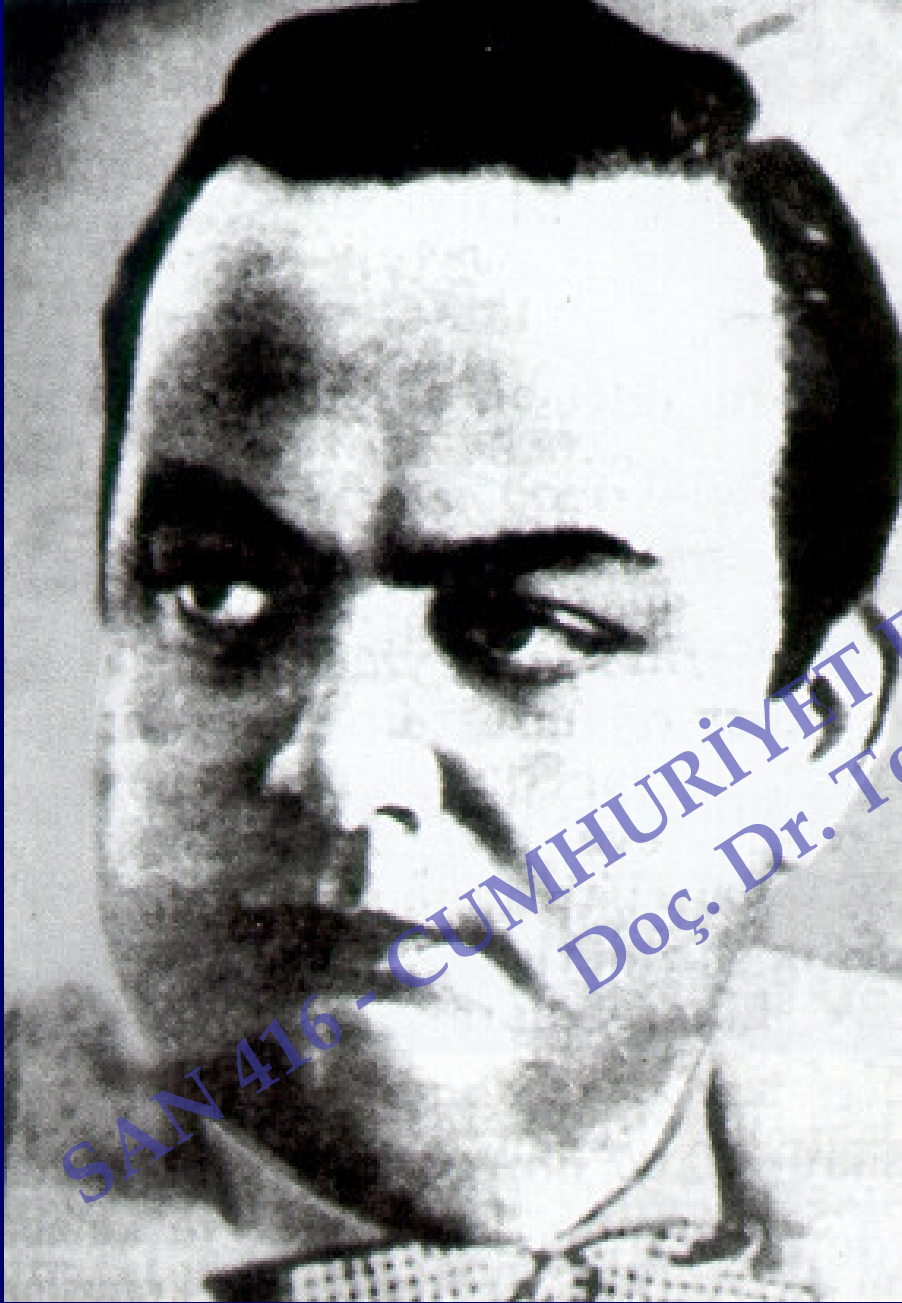
ITU
BILIM
MERKEZİ

⚠️ DİKKAT! ⚠️
HARBİYE KONGRE MERKEZİ
İNŞAATI SEBEBİYLE
TAŞKİŞLA CADDESİ GÜMÜŞ SOKAK
TRAFİĞE KAPALIDIR

SAN 416 - CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK MİMARISI
Doç. Dr. Tolga BOZKURT

SAN 416 - CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK MİMARİSİ
Doç. Dr. Tolga BOZKURT

Ord. Prof. Emin Halid Onat, (1908 - 1961)

Türkiye'de mimarlık alanında özel bir yeri olan Emin Onat sürekli aşama göstermiş, İTÜ Mimarlık Fakültesi'nin örgütlenmesinde çalışmış, ulusal ve uluslararası boyutta ün yapmıştır.

Orta öğreniminin **Beyazıd Nümune Mektebi** ve **Vefa Sultanisi**'nde tamamladı. 1926'da Yüksek Mühendis Mektebi'ne girdi. 1930'da gösterdiği üstün başarıları nedeniyle üçüncü sınıfta iken, dönüşünde okuluna öğretim üyesi olmak üzere seçilerek **Zürih Teknik Üniversitesi**'ne gönderildi. Orada **Otto Rudolf Salvisberg**'in öğrencisi oldu.

1934 yılında Mimarlık Bölümünden birincilikle mezun olarak yurduna döndü. 1935 yılında Yüksek Mühendis Okulu **Mimarlık Şubesi**'ne Doçent unvanını aldı ve Prof. **Debbe**'nin yanında çalışmaya başladı. 1938'de *Profesör* unvanını alarak okulun Mimarlık Şubesi Şefliği'ne getirildi.

1 Mart 1941'de Anıtkabir için açılan uluslararası yarışmaya Mimar **Ahmet Orhan Arda** ile birlikte katıldı. Hazırladıkları proje 49 proje arasından birinci olarak seçildi. 1944-1953 yılları arasında uygulanan projelerin düzenlenmesini ve inşaatın kontrolünü **Orhan Arda** ile birlikte yürüttü.

Eserleri:

Köy Enstitüleri Hamidiye ve Mahmudiye,Kezirtepe (1941-1942,Leman Tomsu ile)
Villa Meral, Göztepe, İstanbul (1941)

Orhan Arda'yla birlikte tasarlayıp uyguladığı Anıtkabir (1942-1953)
Emin Onat Evi, Moda, İstanbul (1944)

Sedad Hakkı Eldem ile birlikte tasarladığı İstanbul Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi
(1944), Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi (1947), ve İstanbul Adalet Sarayı (1949)
Vali Konağı,Bursa (1945-1946)

Uludağ Sanatoryumu,Bursa (1946, Leman Tomsu ile)
Yapı ve Kredi Bankası, Bursa (1948)

İTÜ Taşkışla Binası değişim ve onarımı (1950, Paul Bonatz ile)
Emin Onat'ın Annesinin Evi,İstanbul (1951)

Cenap And Evi,Kavaklıdere, Ankara (1952)
Gazino,Ankara Zafer Meydanında (1952)

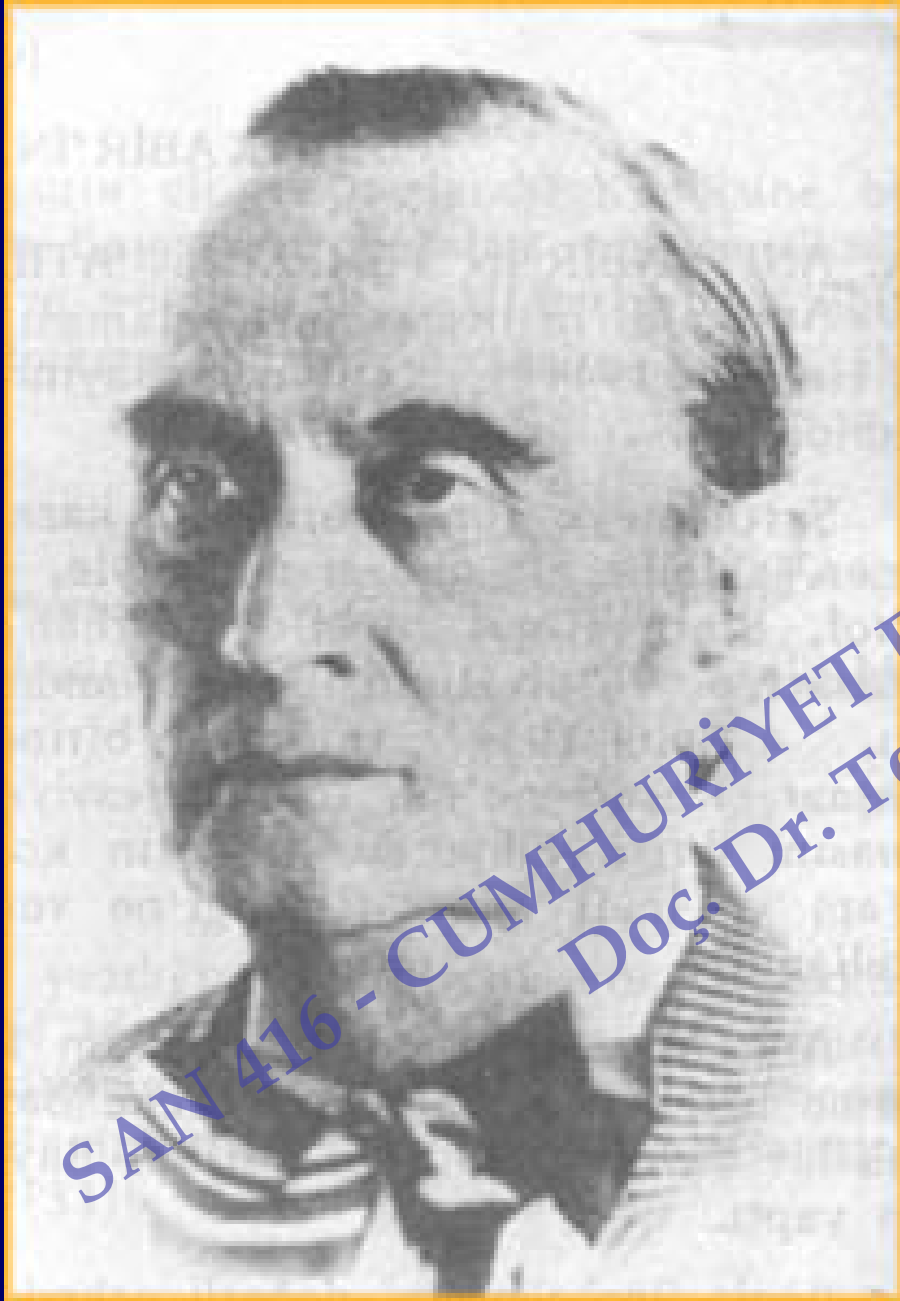
Cumhurbaşkanlığı Sekreterlik Binası,Çankaya, Ankara (1953)
Apartman,Taksim Mete Caddesi, İstanbul (1955)

Sanayi Kalkınma Bankası, İstanbul (1955)
Yüksel Apartmanı,Nişantaşı, İstanbul (1955)

Hayat Apartmanı,Ankara (1956)
Emniyet Sarayı,Ankara (1956)

Sporel Apartmanı,Moda, İstanbul (1956-1957)
Marmara Apartmanı,Moda, İstanbul (1956-1957)

Moda Deniz Kulübü, İstanbul (1956-1957)
Devres İş Hanı, Gümüşsuyu, İstanbul, (1961)

Ahmet Orhan Arda, (1911 - 1999)

Selanik'de 19 Mayıs 1911 yılında doğdu. İlk, Orta ve Lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı.

1936'da (İTÜ) Yüksek Mühendis Mektebi'nden mezun oldu. 1938'de mezun olduğu yüksek okulun İnşaat Şubesi'ne asistan olarak göreve başladı. 1960'da İTÜ Mimarlık Fakültesi ikinci Bina Kürsüsü profesörlüğüne atandı.

1 Mart 1941'de Anıtkabir için açılan uluslararası yarışmaya Prof. Emin Onat ile birlikte katıldı. İkilinin projesi birincilikle ödüllendirildi. Anıtkabir'in uygulama projeleri ve inşaat sürecinde Emin Onat'la birlikte çalıştı. Üniversitede 1945'e kadar Ord. Prof. Emin Onat'la birlikte daha sonra tek başına Mimari Proje dersleri verdi. Yüksek Mühendis Mektebi'nin Üniversiteye (İTÜ) dönüşmesi ile birlikte Mimarlık Fakültesi Bina Bilgisi Doçentliği unvanını aldı. Bu tarihten itibaren 10 Kasım 1953 tarihine (Atatürk'ün Anıtkabir'e defni) kadar geçen süre içinde bir taraftan akademik ve büro çalışmalarını yürütürken aynı süre içinde üniversitedeki görevinden izinli olarak, Anıtkabir'in şantiye çalışmalarında katıldı.

1960 yılında İTÜ Mimarlık Fakültesi Bina Bilgisi 2. Kürsüsü Profesörlüğü'ne atandı. Bir süre sonra aynı kürsünün başkanlığı'na getirildi. İTÜ Mimarlık Fakültesi Çevre Analizi ve Endüstrileşmiş Bina Tasarımı Kürsüsü'nde Profesör olarak görev yaptı. 1978 yılında üniversitedeki görevinden emekli oldu. Mimarlar Odası 828 numaralı üyesi Profesör Orhan Arda 4 Temmuz 2003 tarihinde aramızdan ayrıldı.

Orhan Arda ve Leman Tomsu (İTÜ Mimarlık Fakültesi Dekanlık Toplantı Salonu)